

2. Державний стандарт базової середньої освіти (2020). Постанова КМУ від 30.09.2020 № 898. Київ. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnihstandartiv-povnoyi-zagalnoi-serednoi-osviti-i300920-898>
3. Державний стандарт профільної середньої освіти. Кабінет Міністрів України, (2024). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-2024-%D0%BF#Text>
4. Наказ МОН від 10.10.2024 року № 1451 «Про затвердження Концептуальних засад реформування профільної середньої освіти (академічні ліцеї)» URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-kontseptualnykh-zasad-reformuvannia-profilnoi-serednoi-osvity-akademichni-litsej>
5. Освітній навігатор. Методичні рекомендації для забезпечення прозорості та доброчесності у діяльності закладів загальної середньої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/gromadske-obgovorennia/2025/03/17/ho-posibnyk-osvitniy-navihator-nazk-17-03-2025.pdf>.
6. Профільна середня освіта: виклики і шляхи реалізації. Збірник матеріалів методологічного семінару НАПН України. Київ: Освіта, 2024. 288 с. URL: [https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/740085/1/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA\\_%D0%9C%D0%A1\\_v5.pdf](https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/740085/1/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%9C%D0%A1_v5.pdf)
7. Професійна орієнтація в Новій українській школі. URL: [https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/konczepczyaprofori%D1%94ntaczii%CC%88dlyagromadskogo-obgovorennia-16\\_12\\_20-.pdf](https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/konczepczyaprofori%D1%94ntaczii%CC%88dlyagromadskogo-obgovorennia-16_12_20-.pdf)
8. Розвиток закладу загальної середньої освіти в умовах децентралізації: методичний посібник для викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти / за заг. ред. А.В. Аносової. Київ: Центр інноваційної освіти «Про.Світ», 2022. 146 с.
9. Старша профільна школа: кроки до становлення. Версія 2.0. / Фасоля О., Сеїтосманов А., Мархлевські В. Київ, 2024. 76 с. URL: <https://decentralization.ua/uploads/library/file/483/4.pdf>
10. Типова освітня програма для 10-12 класів закладів загальної середньої освіти, які забезпечують здобуття профільної середньої освіти за академічним спрямуванням URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-typovoi-osvitnoi-prohramy-dlia-10-12-klasiv-zakladiv-zahalnoi-serednoi-osvity-iaki-zabezpechuiut-zdobuttia-profilnoi-serednoi-osvity-za-akademichnym-spryamuvanniam>
11. Якою має бути профільна середня освіта професійного спрямування – МОН провело стратегічні сесії. URL: <https://mon.gov.ua/news/yakoyu-mae-buti-profilna-serednya-osvita-profesiynogo-spryamuvannia-mon-provelo-strategichni-sesii>

## **НАВЧАЛЬНИЙ ПРЕДМЕТ «ЗАХИСТ УКРАЇНИ» В УМОВАХ РЕФОРМ: КОМПЕТЕНТНОСТІ, ДОСВІД, НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА**

***Світлана БОЙКО,***

*завідувач науково-методичної лабораторії виховної роботи, фізичної культури  
та безпечного освітнього середовища комунального закладу «Кіровоградський  
обласний інститут післядипломної педагогічної освіти  
імені Василя Сухомлинського»*

В Україні триває реформування профільної освіти. Її мета – надати учням можливість глибше вивчати напрями, що відповідають їхнім запитам і життєвим орієнтирам [5]. У цьому контексті навчальний предмет «Захист України» набуває особливого значення: з другорядного курсу він перетворюється на ключовий

інструмент формування громадянської відповідальності, патріотизму, практичних навичок безпеки, націлює юнаків та дівчат на вибір професії. Його роль виходить за межі класичної військової підготовки. Тепер це осередок взаємодії поколінь, простір для залучення ветеранів, інтеграції їхнього реального досвіду та становлення ідентичності молоді у складному національному контексті.

Державний стандарт профільної середньої освіти серед інших ціннісних орієнтирів передбачає «...утвердження в здобувачів освіти української національної та громадянської ідентичності, оборонної свідомості, громадянської стійкості» та «...формування готовності до дієвого виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, державної незалежності і територіальної цілісності України, готовності до національного спротиву» [5].

Реальність вимагає переосмислення підходів до його викладання, адже предмет має бути максимально корисним, цікавим і актуальним для учнів.

### **Від теорії до практики: навички, що справді можуть урятувати життя**

Головний принцип оновленого підходу – компетентнісне навчання. Це означає, що учні отримують не лише сухі знання, але й уміння та реальні навички, які зможуть застосовувати у житті, зокрема:

- формування вмінь відстоювати власну українську національну та громадянську позицію, інтереси українського суспільства, чинити протидію проявам тиску, неповаги і приниження;
- надання домедичної допомоги в умовах бою за алгоритмом MARCH, який є ключовим компонентом концепції TCCC (Tactical Combat Casualty Care) і використовується для порятунку поранених у тактичних і бойових ситуаціях та/або в (зупинка кровотеч, накладання турнікетів, евакуація);
- опанування основ інженерної підготовки для розуміння типів мін, правил поводження з ними, основ фортифікаційних споруд;
- орієнтування на місцевості для будь-яких дій у польових умовах;
- знайомство з сучасними військовими технологіями (використання БпЛА, радіозв'язку та сучасних гаджетів для оборони), озброєнням та військовою технікою, а також стрілецька підготовка здобувачів освіти з огляду на загрози, пов'язані з війною.

Тут особливо важливо залучати до навчання досвідчених інструкторів, бойових медиків, ветеранів/ветеранок російсько-української війни, які поділяться реальним життєвим досвідом, адже він – неоціненний ресурс знань, умінь і навичок для учнів.

Матеріали до цих та інших тем практичного спрямування розміщені та будуть доповнюватись на нашому сайті «Захист України»: нові підходи до викладання».

### **Патріотизм і готовність до національного спротиву**

У сучасному українському суспільстві поняття «патріотизм», «патріотичне виховання» більше не асоціюються тільки з урочистими символічними заходами. Повномасштабна війна змінила саму тканину свідомості. Тепер патріотизм став особистим вибором, відповідальністю та готовністю діяти. Відтак освітній процес реагує на нову реальність, у якій патріотичне виховання – це не про формальні гасла, а про ціннісні орієнтири, здатність захищати себе і свою країну, усвідомлення зв'язку між минулим, теперішнім і майбутнім. Саме тому зміст навчального предмета/інтегрованого курсу «Захист України» передбачає, перш за все, формування в учнів оборонної свідомості, готовність до національного спротиву.

Виходячи з зазначеного, модуль «Основи національної безпеки й оборони» у програмі курсу є ключовим у цьому напрямку. Він охоплює знання про структуру сектору безпеки та загрози, що стоять перед країною, а також принципи оборони держави. Через осмислення реальних викликів учні не просто засвоюють інформацію – вони формують власну позицію як громадяни.

Важливо донести до свідомості підлітків кілька аксіом:

- Україна – сильна і єдина, вона переможе ворога тільки тоді, коли кожен українець усвідомлює власну роль у безпековому, соціальному, політичному та економічному процесах держави;
- якщо кожен із нас ідентифікує себе як українець не за походженням, а за духом, – нам буде легше здолати ворога і завершити війну;
- будь-які вчинки (неетичні висловлення і репости в соцмережах, прослуховування російської музики, виконання доручень знайомих чи незнайомих осіб тощо) можуть спричинити шкоду не лише державі, а й їхнім сім'ям, їм самим, позбавляючи їх безпеки і хорошого майбутнього.

Патріотична позиція, сформована в молоді ще з дитячих років і підсилена впливом учителя «Захисту України», здатна стати потужним інструментом боротьби з будь-якими формами внутрішнього і зовнішнього ворога. Батьки й педагоги мають спільно формувати в учнів активну громадянську позицію, вміння протистояти ворожим злочинним впливам, які ми спостерігаємо після повномасштабного вторгнення.

Юному поколінню необхідно роз'яснити, що злочинна діяльність – це не лише моральна помилка, а й безпосередня небезпека для життя молодих людей. Вербувальники та кримінальні структури завжди використовують підлітків як інструмент для досягнення своїх цілей, при цьому ігноруючи їхню безпеку. Наслідки можуть бути трагічними.

З метою виявлення загальної тенденції серед школярів або з'ясування, хто з них може потрапити до умовної «групи ризику», тобто є схильним до

навіювань, ворожих впливів і пропаганди, рекомендуємо провести опитування за кількома позиціями (питання та роз'яснення щодо інтерпретації результатів наведено в *додатку 1*.

На заняттях під час вивчення тем модуля «Основи національної безпеки й оборони» має панувати атмосфера довіри і підтримки, щоб кожен учень міг відкрито говорити про свої труднощі та безпечно отримувати допомогу. Сценарій одного з таких занять – ділової гри з елементами тренінгу – пропонуємо вашій увазі (*додаток 2*).

Не менш важливо системно проводити бесіди, лекції та тренінги, інші просвітницькі заходи, спрямовані на осмислення і утвердження національної та громадянської ідентичності, громадянської стійкості та оборонної свідомості здобувачів та здобувачок освіти, здатних виявляти свою національну та громадянську ідентичність у повсякденному житті і в умовах негативних зовнішніх впливів та готовність до захисту незалежності і територіальної цілісності України, конституційних засад державного ладу, національних інтересів та суспільно-державних (національних) цінностей України [3].

До вивчення цього матеріалу також варто залучати представників державних силових структур, ветеранів/ветеранок російсько-української війни, адже це один із найважливіших та найефективніших підходів. Їхній життєвий і бойовий досвід, реальні історії та практичні навички неможливо передати через теоретичний матеріал.

### **Ветеранський досвід як основа формування оборонної свідомості підлітків**

Коли йдеться про виховання свідомих громадян, здатних захищати свою країну, теорії недостатньо. Учні мають чути живий голос досвіду – і саме тому участь ветеранів у викладанні «Захисту України» набуває особливої ваги, адже це не тільки про зброю. Це про усвідомлення про життєвий вибір, про місток довіри між поколіннями.

Ветерани можуть проводити майстер-класи, бути наставниками та допомагати у практичних заняттях, а також адаптуватись до цивільного життя і підтримувати психологічну адаптацію учнів до важких часів. Важливо створити умови, щоб їхній досвід став джерелом натхнення для молоді.

Знання, досвід, життєва і громадянська позиція ветеранів, їхні переконання, посіяні в душах учнів, проростуть у вчинках майбутніх захисників, волонтерів, громадян. Це наше спільне завдання: створити середовище, де досвід ветеранів не мовчить, а навчає, надихає й підтримує молодь у час великої історичної відповідальності. Саме так ми виборюємо перемогу не лише на полі бою, а й у серцях тих, хто візьме відповідальність за нашу країну в майбутньому.

## Опитувальник «Соціальні орієнтири та безпека молоді»

### Інструкція

**Привіт, друже! Ти знаєш, як нелегко зараз українцям. Ми хочемо знати твою думку про це. Будь ласка, дай відповідь на кілька простих питань, обравши варіант «Так» або «Ні». Відповіді анонімні, тобто ми не збираємо дані про тебе.**

### *Громадянська позиція та патріотизм*

1. Чи відчуваєш ти гордість під час звучання гімну України?  
Так Ні

2. Чи вважаєш ти важливим брати участь у волонтерстві?  
Так Ні

3. Чи готовий(-а) ти відстоювати українські цінності в соцмережах?  
Так Ні

### *Готовність до захисту України*

4. Чи розглядаєш ти можливість служби в ЗСУ/прикордонниках після 18 років?  
Так Ні

5. Чи допомагав(-ала) би ти Захисникам (продуктами, коштами, словами)?  
Так Ні

### *Ставлення до грошових пропозицій*

6. Чи виконав(-ала) би ти просту роботу за гроші, якщо вона тобі нецікава?  
Так Ні

7. Чи погодився(-лася) б ти на **таємне завдання** (наприклад, передати інформацію) за велику винагороду?  
Так Ні

8. Чи вважаєш ти, що гроші – головний мотиватор у будь-якій роботі?  
Так Ні

### *Довіра в інтернеті*

9. Чи приймаєш ти запити на дружбу від незнайомців і потім спілкуєшся з ними в соцмережах?  
Так Ні

10. Чи поділився(-лася) б ти особистими фото/відео з незнайомцем у чаті?  
Так Ні

11. Чи надіслав би ти фото або відео своєї вулиці, місцевості, будівлі на прохання нового друга у соцмережі?  
Так Ні

12. Чи відкриваєш ти посилання, надіслані незнайомими людьми?  
Так Ні

### *Лояльність до ворожої культури*

13. Чи слухаєш ти музику російських виконавців?  
Так Ні

14. Чи дивишся ти російські фільми/серіали?

Так Ні

15. Чи підписаний(-а) ти на російських блогерів?

Так Ні

16. Чи вважаєш ти, що російська культура тобі ближча за українську або європейську?

Так Ні

*Схильність піддаватись впливу*

16. Чи приховуєш ти від батьків, друзів свої онлайн-знайомства?

Так Ні

17. Чи погодився(-лася) б ти на «тестове завдання» від незнайомця (наприклад, зателефонувати за чужим номером)?

Так Ні

### **Інтерпретація результатів**

- **Високий ризик вербування:**

- Відповіді «Так» на питання 7, 10, 11, 17;

- «Так» на  $\geq 2$  питань з блоків «Ставлення до грошових пропозицій», «Довіра в інтернеті», «Схильність піддаватись впливу»

- **Вразливість до пропаганди:**

- «Так» на питання 12, 13, 14, 15.

- **Патріотична стійкість:**

- «Так» на питання 1, 2, 3, 4, 5 ( $\geq 4$  відповідей «ТАК»).

### **Важливо!**

1. Опитування може бути анонімне, якщо воно проводиться вперше. За умов виявлення ризиків, варто провести повторне опитування з зазначенням імен респондентів для виявлення учнів, схильних до ворожих впливів, з метою подальшої індивідуальної профілактичної роботи з «групою ризику». Питання варто перефразувати.

2. **Контекст:** перед проведенням опитування слід пояснити, що немає «правильних/неправильних» відповідей.

3. **Вік:** 12-17 років.

4. **Додаткові коментарі:** щоб глибше з'ясувати позицію учня, можна додати поле: «Що найбільше турбує тебе у темі безпеки в інтернеті?» та замість звичного «Вашу відповідь записано» внести в опитувальник фразу, яка підтримує респондента, наприклад: «Завжди поруч, друже! Дякую, що довіряєш! Тримайся міцно. Ти не самотній».

### *Додаток 2*

#### **Ділова гра з елементами тренінгу «Операція «Вибір»**

(Для учнів 12-17 років, тривалість: 60-90 хвилин)

**Мета:** навчити підлітків розпізнавати методи вербування, протистояти маніпуляціям та усвідомити наслідки «легких грошей» для себе та оточення.

#### **Сюжет та правила**

**Контекст:** у місті N, де «мешкають» учасники гри, діє мережа ворожих спецслужб – вербувальників. Гравці нібито випадково отримують пропозиції

«заробити». Їхнє завдання – зробити вибір на кожному етапі, але пам'ятати: кожне рішення матиме різні наслідки у грі.

**Формат:** рольова гра з елементами тренінгу та окремими гілками сценарію (обираючи певний варіант, учасники не знатимуть, що відбувається далі).

**Обладнання:** картки з завданнями, відео- чи аудіозаписи «перемовин» з вербувальниками, коротка презентація із зображенням фантазійного міста N, а також зі статтями Кримінального кодексу України\*, ілюстрована зображеннями чи статистичними показниками, фліпчарт чи дошка з зображенням чорного та світлого полів, набір стікерів з іменами учасників, аркуші з роздрукованим алгоритмом дій щодо уникнення вербування.

\*Орієнтовний зміст слайдів:

***Розділ XV Кримінального кодексу України: неповнолітні, які досягли віку 14 років, можуть бути притягнуті до кримінальної відповідальності за тяжкі злочини.***

***Стаття 22К кодексу України регламентує відповідальність осіб у віці від 14 років за такі серйозні правопорушення, як диверсії, терористичні акти або навмисне знищення майна.***

***Статті 258 «Терористичний акт», 111 «Державна зрада», 115 «Умисне легке тілесне ушкодження» – з урахуванням статті 99 щодо неповнолітніх.***

***Важливо:** за законодавством України, кримінальна відповідальність неповнолітніх настає з досягненням віку 14 років. Перед цим застосовуються переважно виховні заходи.*

**Головний принцип гри** – «Ефект доміно», тобто один вчинок гравця змінює долю персонажів.

**Підготовча робота:** модераторові попередньо необхідно створити групу з усіма учасниками гри в одному з месенджерів (орієнтовна назва – «Громада міста N»).

### **Перебіг гри**

#### **1. Початок (3 хв.)**

**Модератор:** Привіт усім! Сьогодні ми поговоримо про дуже важливі речі, які стосуються вашої безпеки в сучасному світі. Наше життя тепер тісно пов'язане з інтернетом, соціальними мережами, і це чудово, бо дає безліч можливостей. Але водночас, як і в реальному житті, тут є свої «правила дорожнього руху» та «небезпечні ділянки», посилені військовими загрозами. Щоб краще зрозуміти, як це працює, ми почнемо з однієї цікавої вправи.

*Модератор роздає кожному учаснику по одному невеликому аркушу паперу (стікеру) та ручку.*

#### **2. Тренінгова вправа «Мережа безпеки» (до 7 хв.)**

**Модератор:** На цьому аркуші я попрошу вас написати одне слово або фразу, яка для вас є дуже цінною. Це може бути щось, що ви найбільше цінуєте у своєму житті, що є для вас важливим і що ви хотіли б захистити. Наприклад: «моя сім'я», «мій друг», «моя свобода», «моя мрія», «моє майбутнє», «безпека», «правда» тощо. Пишіть те, що перше спадає на думку і є значущим для вас.

*Після того, як учасники зробили записи, модератор пропонує сплести умовну «мережу безпеки».*

**Модератор:** Тепер ми створимо нашу «мережу безпеки». Я почну, тримаючи край нитки і називаючи свою цінність (наприклад, «свобода»). Тримаючи нитку, кину клубок комусь із вас. Той, хто спіймає клубок, назве свою цінність, потім, тримаючи частину нитки, кидає клубок наступному. Ми будемо продовжувати, доки кожен не візьме участь, тримаючи свою частину нитки. У нас вийде така собі павутинка, або краще сказати – **мережа**.

*Після того, як утвориться «мережа», ведучий пропонує уважно подивитись на утворену «павутинку».*

**Модератор:** Кожен з нас тримає частинку, і ця мережа нас об'єднує. Вона символізує зв'язки між нами, нашу спільну відповідальність. А тепер... уявіть, що ця мережа – це наш **інформаційний простір (інтернет)**, а ваші цінності – це те, що ви там публікуєте, з чим взаємодієте, що отримуєте. Що може статися, якщо хтось один випустить свою нитку? А якщо її спробують розірвати?

*Модератор пропонує комусь із учасників розрізати нитку і висловити відчуття, що виникли.*

**Модератор:** Як ви думаєте, що може символізувати розрив нитки у нашій «мережі безпеки» в реальному світі? Що, на вашу думку, може загрожувати нашим цінностям в інформаційному просторі?

*Важливо дати всім учасникам змогу висловитися, а потім підкреслити, що це не питання з правильною/неправильною відповіддю, а можливість замислитись і обдумувати наслідки своїх рішень та дій у майбутньому.*

### **Перехід до основної частини гри**

**Модератор:** Дякую вам за цю важливу вправу. Як ви бачите, наша безпека залежить від кожного з нас, від нашої уважності та знань. Сьогодні ми поговоримо про те, як захистити себе та свої цінності в мережі, як розпізнати потенційні загрози, не стати жертвою маніпуляцій, зокрема, з боку тих, хто прагне використати нас у своїх інтересах. Це стосується і такої серйозної теми, як спроби вербування. Ми навчимося розпізнавати небезпечні «нитки» та вибудувати власну міцну «мережу безпеки». Тож пропонує уявно перетворитись на мешканців міста N!

*На екрані транслюється слайд із зображенням фантазійного міста N.*

### **3. Вправа «Невинна пропозиція» (2 хв.)**

У створеній раніше групі модератор розміщує повідомлення: «Хочеш заробити 3000 грн за 1 день?».

**Вибір:**

- *Погодитися* → перехід до етапу 2.
- *Відмовитися* → гравець отримує особисте повідомлення з інформацією про те, як діяти далі (повідомити дорослим, поліції) та опрацьовує алгоритм дій.

### **4. Вправа «Наслідки» (20 хв.)**

**Ті, хто погодився,** отримують «пакет» (муляж) і лист: «Шановний друже! Ми – поважна організація, яка займається доставкою товарів на замовлення. Ми шануємо своїх співробітників і ніколи не затримуємо оплату. Залиш цю посилку ... (зазначене місце). Щоб ми були певні, що завдання виконане належним чином, а ти отримав оплату, сфотографуй посилку на фоні будівлі, щоб було видно адресу/вивіску, надішли фото на номер: 0xxxxxxx (вказується номер

модератора чи його помічника) і чекай наступних вказівок для отримання коштів».

**Гілки повороту сюжету** (кожному, хто надіслав фото «виконаного завдання», модератор пропонує обрати одну з карток, розкладених на столі текстом донизу):

- 1) тебе викрадають і тримають «на підвалі»;
- 2) тебе шантажують і змушують виконувати наступне завдання;
- 3) пакет вибухнув і травмував оточуючих;
- 4) пакет вибухнув і ти отримав поранення;
- 5) тебе затримали працівники СБУ тощо.

**Той, хто відмовився**, опрацьовують алгоритм протидії вербуванню та/або знаходять у мережі сюжети про випадки вербування підлітків.

#### **5. Вправа «Відповідальність» (20 хв.)**

Усі гравці разом аналізують наслідки:

- ті, хто погодився на виконання завдання, читають картку з можливим розвитком історії, діляться враженнями про наслідки, яких їхні персонажі зазнали, роблять висновок щодо того, хто винен: замовник чи виконавець;
- ті, хто вивчав алгоритм, переказують його етапи всій групі;
- ті, хто знайшов у мережі інформацію про вербування підлітків, коротко переказують чи демонструють на екрані (за можливості) їхні історії;
- модератор виводить на екран слайди і роз'яснює статті Кримінального кодексу України, а також показує учасникам, як маніпулювали їхніми слабкими рисами (гроші, статус, спокуса пригоди, бажання отримати заряд адреналіну).

#### **6. Вправа «Альтернатива» (10 хв.)**

Усі учасники обговорюють важливі для безпеки (особистої та державної) дії, які вплинуть на їхній статус і самоусвідомлення як важливого громадянина держави: допомога у волонтерських проєктах, навчання корисним навичкам (програмування, дизайн, управління дронами, участь в інформаційній війні тощо).

#### **7. Рефлексія. Вправа «Твій вибір» (до 10 хв.)**

Учасники гри отримують стікери, пишуть на них свої імена, по черзі підходять до фліпчарту/дошки з чорним та білим полями і розміщують свій стікер на одному з них. При цьому стисло пояснюють свій вибір.

#### **8. Підсумок (до 3 хв.)**

Модератор звертає увагу учасників на те, що всі стікери – на білій стороні життя. Це є символом єднання, адже тільки разом можна перемогти у цій війні. Робить акценти на консолідації та готовності до національного спротиву, одним з елементів якого і є спротив вербуванню і впливам ворога на кожного з нас.

#### **Ключові елементи гри**

1. **Реалістичність.**
2. **Візуалізація.**
3. **Мотивація.**

**Важливо:** гра має завершуватися **позитивним акцентом**, модератору слід наголосити, що кожен може стати важливим, обравши правильний шлях.

**Список використаних джерел:**

1. Закон України «Про освіту» (від 05 вересня 2017 року № 2145-VIII). URL: <https://cutt.ly/hrhpm54>
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
3. Модельна навчальна програма «Захист України. Інтегрований курс» для закладів, що забезпечують здобуття повної загальної середньої освіти (Наказ Міністерства освіти і науки України від 08.08.2024 року № 1116). URL: <https://lnk.ua/AwVla0WNP>
4. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи /редкол. Київ : МОН України, 2016. 38 с.
5. Державний стандарт профільної середньої освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-2024-%D0%BF#Text>
6. Деструктивні впливи на молодь: теорія та практика запобігання / за ред. І.П. Мелничука. Київ: Видавництво НПУ ім. Драгоманова, 2022. 320 с.

## **ОСОБЛИВОСТІ КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНОГО ПЛАНУВАННЯ ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТА «ЗАХИСТ УКРАЇНИ» В ОСВІТНЬОМУ ОСЕРЕДКУ**

**Олександр ЖОСАН,**

*старший викладач кафедри педагогіки, психології і корекційної освіти  
комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної  
педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського», кандидат педагогічних наук*

У нашій країні триває реформування викладання предмета «Захист України». Розроблено модельну програму [2], здійснюється інноваційний проєкт щодо створення освітніх осередків з викладання предмета [5]. Кардинальні зміни у змісті, структурі та методиці викладання, яких не було протягом останніх десятиліть, викликали необхідність внесення суттєвих коректив до методологічних засад викладання предмета та підходів до багатьох методичних аспектів, які вважалися нами звичними і зрозумілими.

Головними труднощами для вчителів сьогодні, на мою думку, є: невміння швидко адаптуватися до роботи в умовах освітнього осередку; недостатнє розуміння відмінностей між такими формами організації освітнього процесу, як «урок», «навчально-практичне заняття», «тренінг»; недостатній рівень умінь розробляти навчальну програму на основі модельної програми та календарно-тематичний план на основі навчальної програми в умовах проведення заняття один раз на місяць; недостатній рівень володіння активними та інтерактивними методами викладання.

Багато вчителів, розробляючи навчально-тематичний план, користуються звичними для них підходами планування: одна тема – один урок, тоді як у нових умовах потрібно враховувати вагомість і значущість кожної теми.